

БАТЛАВ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
ЯАМНЫ ТӨРИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА Э.БАТТУЛГА

2023 оны 12 дүгээр сарын 30.

**“ЗАВХАН АЙМГИЙН ГАЗАР НУТАГТ БУЙ 2 САВ ГАЗРЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ УУР АМЬСГАЛЫН ӨӨРЧЛӨЛТ, ЭРСДЭЛ, ЭМЗЭГ БАЙДАЛТАЙ
УЯЛДУУЛАН ШИНЭЧЛЭХ/ШИНЭЧЛЭН БОЛОВСРУУЛЖ БАТЛУУЛАХ” ЗӨВЛӨХ
ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ АЖЛЫН ДААЛГАВАР**

Зөвлөх үйлчилгээний дугаар: Төслийн 2023 оны ажлын төлөвлөгөөний 1.2.2 дахь ажил

1. Үндэслэл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Уур амьсгалын өөрчлөлтийн суурь конвенцын хүрээнд байгуулагдсан Уур амьсгалын ногоон сангийн санхүүжилттэй “Монгол орны хөдөөгийн иргэдийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чадамж болон эрсдэлийн менежментийг боловсронгуй болгох нь” төсөл 2021 оны 7-р сараас эхлэн хэрэгжиж байна. Энэхүү төслийг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн Хөтөлбөрийн газар хамтран 7 жилийн хугацаанд Дорнод, Сүхбаатар, Завхан, Ховд аймагт хэрэгжүүлнэ. Төсөл хэрэгжсэнээр ойролцоогоор 130,000 гаруй малчин иргэд шууд, барагцаагаар 800,000 орчим иргэд шууд бусаар төслийн үр шим хүртэхээс гадна тэдгээрийн 50 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Төслийн зорилго нь байгалийн нөөцөөс хамааралтай, уур амьсгалын өөрчлөлтөд өртөмтгий малчдын уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, эрсдэлийг даван туулах чадамжийг сайжруулан бэхжүүлэх юм. Тус зорилгод хүрэхийн тулд хоорондоо уялдаатай дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн хүрээнд үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэн үр дүнд хүрэх болно. Үүнд:

- Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Үндэсний болон бүс нутгийн түвшинд газар, усны нөөцийн төлөвлөлтийг уур амьсгалын мэдээлэлд тулгуурлан төлөвлөж, ашигладаг болох;
- Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Байгалийн нөөцийн менежментэд малчдын оролцоог нэмэгдүүлж уур амьсгалын өөрчлөлтөд зохицсон ус, хөрсний менежментийн арга ажиллагааг өргөн хүрээнд нэвтрүүлэх;
- Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, гарал үүсэл нь тогтвортой малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг зах зээлд нийлүүлэх малчдын чадавхыг нэмэгдүүлэх зэрэг болно.

2. Зорилго

Энэхүү зөвлөх үйлчилгээний зорилго нь төсөл хэрэгжих Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрт хамаарах дараах сав газруудын экосистем, усны нөөцөд уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг Сав газрын захиргаатай хамтран тодорхойлж, усны нөөцийн хамгаалал болон ашиглалтын арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтийн ирээдүйн (ойрын 5,10 жил) хандлага, эрсдэлтэй уялдуулан дүн шинжилгээ хийж, дасан зохицох стратеги, үйл ажиллагааны байршил, зохион байгуулалт, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хувилбарыг санал болгох, сав газруудын УННМТ-нд нэмэлт өөрчлөлт оруулж батлуулахад төсөл хэрэгжүүлэх нэгжтэй хамтарч ажиллахад оршино. Үүнд:

- **Хяргас нуур-Завхан голын сав газар** (УННМТ нь боловсруулах шатандаа байгаа);
- **Идэр голын сав газар** (УННМТ-г шинээр боловсруулна).

Мөн сав газруудын УННМТ-г сав газрын захиргаадын мэргэжилтнүүдтэй хамтран боловсруулах замаар уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэл эмзэг байдалд дасан зохицох арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэхэд салбарын хүний нөөцийн чадавхыг бүрдүүлэх нь энэхүү зөвлөх үйлчилгээний зорилгод багтана.

3. Зөвлөх үйлчилгээний техникийн тодорхойлолт

Сав газрын УННМТ-нд уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн нэмэлт судалгааг гүйцэтгэх, уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгаанд үндэслэсэн сав газрын УННМТ-г шинээр боловсруулах, дасан зохицох арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний ажил нь дараах үндсэн хэсгүүдээс бүрдэнэ.

1. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн судалгааг сав газрын хэмжээнд хийх, түүнд суурилсан УННМТ-г шинэ аргачлалын дагуу боловсруулах болон экосистемд суурилсан дасан зохицох арга хэмжээний төлөвлөлтийг хийх зэрэг зөвлөх үйлчилгээний бүхий л үе шатуудад холбогдох Сав газрын захиргаадын мэргэжилтнүүдийг оролцуулж, хамтран судалгааг хийж гүйцэтгэх замаар сав газрын захиргаадын албан хаагчдын чадавхыг сайжруулах.
2. Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс усны нөөц, сав газарт үзүүлж болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлж, дасан зохицох онцлогийг тусган, нэгтгэн шинэчлэхэд шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг цуглуулах, боловсруулж дүн шинжилгээ хийх. Үүнд:
 - Үндэсний бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдэд тусгагдсан үндэсний хэмжээнд дасан зохицох арга хэмжээнүүдийг судалж, уялдуулах: Алсын хараа-2050, Засгийн газрын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Улсын УННМТ, Байгаль орчны Зорилтот хөтөлбөр, Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох бодлогын баримт бичиг, Парисын хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх үндэсний хэмжээнд тодорхойлсон хувь нэмрийн зорилт, Байгаль орчны төлөв байдлын тайлан, статистикийн мэдээ гэх мэт;
 - Аймгийн хөгжлийн төлөвлөлт, сумдын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн чиглэл, төлөвлөгөө;
 - Хяргас нуур-Завхан голын сав газрын УННМТ-ний суурь судалгаа, одоогийн төлөвлөлттэй танилцаж, уялдуулах;
 - Эрсдэл, эмзэг байдалтай уялдуулсан сумын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулж буй төслийн бусад зөвлөх багуудтай нягт хамтран ажиллаж, шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг солилцох, газрын төлөвлөгөөнд усны нөөцийг зохистой ашиглах шаардлагатай үйл ажиллагааны болон усны нөөцийг хамгаалах, дасан зохицох үйл ажиллагааны байршлыг тусгах, гарсан зөвлөмж чиглэлтэй уялдуулах.
3. **Хяргас нуур-Завхан голын сав газарт** уур амьсгалын өөрчлөлтийн үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн нарийвчилсан судалгааг гүйцэтгэж, “Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс усны нөөц, сав газарт үзүүлэх нөлөөлөл” нэмэлт бүлэг боловсруулан, нэн тэргүүнд авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай арга хэмжээний төлөвлөгөөг (хөв цөөрөм барих шаардлагатай газрын байршил, үерийн далан боомт, мөнх цас, мөсөн голын хайлалтын эрчмийн нөлөөллийн тооцох, цас борооны усыг хуримтлуулж ашиглах боломжит газрын байршил тодорхойлох, голын татмын доройтол, усны чанарын үнэлгээ, судалгаа гэх мэт) сав газрын УННМТ-нд тусгаж, батлуулахад дэмжлэг үзүүлэх:
 - Сав газрын усны нөөцийн ашиглалтын балансыг уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөө, одоогийн ус хэрэглээ, ашиглалтын байдалтай уялдуулан сав газрын хэмжээнд бүхэлд нь болон дэд сав газруудаар хэсэгчлэн тооцох;
 - Уур амьсгалын өөрчлөлт, хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас доройтолд орж буй газруудын байршлыг сав газрын хэмжээнд эрчмээр нь ангилан зураглаж, дасан зохицох арга хэмжээг санал болгох;
 - Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр сав газарт явагдаж буй цэвдгийн алдралтай холбоотой үүсэж болзошгүй эрсдэлийг тооцож, нэн тэргүүнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг байршлын хамт санал болгох;
 - Усны нөөцийн ашиглалтын хэтийн төлөвийг тухайн аймаг сумдын хөгжлийн төлөвлөлттэй харьцуулан үнэлэх, мал аж ахуйн салбарын усны эрэлтийг тооцохдоо бэлчээрийн даац, ус хангамжийн нөхцөлийг харгалзан үзэх, бэлчээрийн талхагдал, цөлжилт, усны нөөцийн хомсдол зэрэг сөрөг нөлөөллийг багасгах арга хэмжээг дасан зохицох арга хэмжээтэй уялдуулан тодорхойлох;
 - Сав газрын усны нөөц, газрын бүрхэвчид үзүүлж буй уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөг (их, дунд, бага хувилбаруудаар) усны дансны аргаар тооцож, усны нөөцийн

хамгаалал болон ашиглалтын арга хэмжээг ирээдүйн нөлөөлөл, эрсдэлтэй уялдуулан дүн шинжилгээ хийж, дасан зохицох стратеги, үйл ажиллагааны байршил, төлөвлөгөө, зохион байгуулалт, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хувилбарыг санал болгон орон зайд зураглах;

- “Тэрбум мод” хөдөлгөөний хүрээнд шаардлагатай усны нөөцийн эрэлт, хэрэгцээг тооцох, шийдвэрлэх арга замыг саарал усыг эргүүлэн ашиглах, экосистемд суурилсан арга технологиор шийдвэрлэх шийдлийг санал болгох;
- Усны чанарын үнэлгээг хийж бохирдуулах эх үүсвэрийг тодорхойлж нөлөөллийг тодорхойлох, багасгах арга хэмжээг төлөвлөх;
- Сав газрын Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрт хамаарах хэсэгт малын тоо толгойн өсөлт, сүргийн бүтцэд усны нөөцийн одоо болон ирээдүйн хүртээмж, баланс, ашиглалт, бэлчээрийн даацтай холбон дүн шинжилгээ хийж, малын ус хэрэглээний хэтийн төлөвийг нарийвчлан тооцох. Улмаар малын ус хангамжийг нэмэгдүүлэх уст цэгийг байгуулах боломжит байршлыг зураглан гаргах;
- Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох стратеги төлөвлөгөөнд ус, хөрсний хамгаалал, байгалийн нөөцийн менежментийн нэн шаардлагатай арга хэмжээ, түүнийг хэрэгжүүлэх байршлыг тогтоох, хэрэгжүүлэхэд хүйсийн ялгаатай оролцоог сав газрын хэмжээнд тодорхойлох;
- Уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэлийг даван туулах менежмент, дасан зохицох онцлогийг тусгахтай холбоотой санал, шийдэл, боломжит хувилбаруудыг салбаруудаар тодорхойлж холбогдох талуудтай хэлэлцүүлэх, зөвлөмжүүдийг төсөл хэрэгжүүлэгч нэгж болон тухайн нутгийн иргэд, холбогдох төслийн оролцогч талуудад танилцуулах, гарсан санал, зөвлөмжийг тайланд нэгтгэн тусгах;
- Уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгаа мэдээлэлд үндэслэн сав газрын усны нөөцийн зохистой ашиглалт, хамгаалалтын байдалд хяналт шинжилгээ, мониторинг хийхэд нь Хяргас нуур-Завхан голын СГЗ болон Завхан аймгийн Цаг уур орчны шинжилгээний газарт дэмжлэг үзүүлж, чадавхыг сайжруулах. Үүнд: СГЗ болон ЦУОШГ-г нийт төсөвт өртгийн 25-аас доошгүй хувьтай тэнцэх хэмжээний төсвөөр мониторингийн багаж худалдан авч өгнө.

4. Идэр голын сав газрын УННМТ-ний хэрэгжилтийг үнэлж, уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэл, эмзэг байдлын судалгаа, дасан зохицох арга хэмжээ бүхий УННМТ-г Сав газрын захиргаатай хамтран шинээр боловсруулж, батлуулах.

- Идэр голын сав газрын УННМТ-ний хэрэгжилтийг үнэлж, дүн шинжилгээ хийх;
- Сав газрын усны нөөцийн ашиглалтын балансыг уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөө, одоогийн ус хэрэглээ, ашиглалтын байдалтай уялдуулан сав газрын хэмжээнд бүхэлд нь болон дэд сав газруудаар тооцох;
- Сав газрын усны нөөц, газрын бүрхэвчид үзүүлж буй уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөг (их, дунд, бага хувилбаруудаар) усны дансны аргаар тооцож, усны нөөцийн хамгаалал болон ашиглалтын арга хэмжээг ирээдүйн нөлөөлөл, эрсдэлтэй уялдуулан дүн шинжилгээ хийж, дасан зохицох стратеги, үйл ажиллагааны байршил, төлөвлөгөө, зохион байгуулалт, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хувилбарыг санал болгон орон зайд зураглах;
- Сав газрын хэмжээнд уур амьсгалын өөрчлөлтийн үзүүлэх нөлөөллийг загварчлан гаргах, нөлөөллийн эрчмийг дэд сав газруудаар тодорхойлох, сааруулах арга замыг тусгах, шаардлагатай үйл ажиллагааг байршлаар тодорхойлох;
- Уур амьсгалын өөрчлөлт, хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас доройтолд орж буй болон болзошгүй газруудын байршлыг сав газрын хэмжээнд зураглаж, дасан зохицох арга хэмжээг санал болгох;
- Усны нөөцийн ашиглалтын хэтийн төлөвийг тухайн аймаг сумдын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөлттэй харьцуулан үнэлэх, мал аж ахуйн салбарын усны эрэлтийг тооцохдоо бэлчээрийн даац, ус хангамжийн нөхцөлийг харгалзан үзэх, бэлчээрийн талхагдал, цөлжилт, усны нөөцийн хомсдол зэрэг сөрөг нөлөөллийг багасгах арга хэмжээг дасан зохицох арга хэмжээтэй уялдуулан тодорхойлох;

- Сав газрын УННМТ-нд нийгэм, эдийн засаг, томоохон, голлох ус ашиглагчид болон тухайн нутгийн иргэдийн жендерийн болон залуусын тэгш оролцоог хангах чиглэлийн асуудлуудыг тооцоолох, үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгож, зөвлөмж боловсруулах;
 - Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох стратеги төлөвлөгөөнд ус, хөрсний хамгаалал, байгалийн нөөцийн менежментийн нэн шаардлагатай арга хэмжээг хэрэгжүүлэх газар нутгийн нарийвчилсан сонголтыг дээрх судалгааны үр дүнд үндэслэн сав газрын хэмжээнд тодорхойлох, энэ ажилд Сав газрын захиргаадыг оролцуулах;
 - Дээрх судалгааны үр дүнд үндэслэн дасан зохицох арга хэмжээ болох усны нөөцийг хамгаалах, голын татмыг нөхөн сэргээх шаардлагатай газрууд (доройтлын шалтгааныг үндэслэн)-ыг тодорхойлох, хөв цөөрөм барих, гадаргын усны ашиглалтыг нэмэгдүүлэх, хуримтлуулах боломжит байршлыг тодорхойлох, булаг шандыг хамгаалах газруудыг тодорхойлж, түүнийг хариуцан хамгаалах менежментийг боловсронгуй болгох оновчтой санал оруулах;
 - Сав газрын Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрт хамаарах хэсэгт малын тоо толгойн өсөлт, сүргийн бүтцэд усны нөөцийн хүртээмж, баланс, ашиглалт, бэлчээрийн даацтай холбон дүн шинжилгээ хийж, малын ус хэрэглээний хэтийн төлөвийг нарийвчлан тооцох. Улмаар малын ус хангамжийг нэмэгдүүлэх уст цэгийг байгуулах боломжит байршлыг зураглан гаргах;
 - “Тэрбум мод” хөдөлгөөний хүрээнд шаардлагатай усны нөөцийн эрэлт хэрэгцээг тооцох, шийдвэрлэх арга замыг саарал усыг эргүүлэн ашиглах, экосистемд суурилсан арга технологиор шийдвэрлэх шийдлийг санал болгох;
 - Уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэлийн менежмент, дасан зохицох онцлогийг тусгахтай холбоотой санал, шийдэл, боломжит хувилбарууд, зөвлөмжүүдийг төсөл хэрэгжүүлэгч нэгж болон төслийн холбогдох оролцогч талууд, Талуудын оролцооны зөвлөлд танилцуулах, гарсан санал, зөвлөмжийг тайланд нэгтгэн тусгах;
 - Батлагдсан УННМТ-г 300 хувиас доошгүй хэвлэж, сав газрын оролцогч талуудад хүргүүлнэ.
5. Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс усны нөөцөд үзүүлж буй нөлөөллийн судалгааг сав газруудын хэмжээнд бүхэлд нь гүйцэтгэсэн судалгаанд үндэслэн Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрт хамаарах сав газрын тодорхой хэсэгт экосистемд суурилсан дасан зохицох арга хэмжээг төлөвлөн, байгальд ээлтэй шийдлийг гаргасан, баруун бүсийн экосистемд тохиромжтой байдлаар тэдгээрийг хэрэгжүүлэх техникийн тодорхойлолт, сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах, барьж байгуулах аргачлалыг боловсруулах. Үүнд:
- Барьж байгуулах шаардлагатай жижиг оврын “Ардын” хөв;
 - Хашиж хамгаалах шаардлагатай булаг шанд;
 - Татмын ойн нөхөн сэргээлт буюу ойжуулах шаардлагатай татмын нуур, голын татам;
 - Бэлчээрийн зохистой менежменттэй холбоотой уст цэгийг нэмэгдүүлэх гэх зэрэг уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байршлыг Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд дэд сав газраар тодорхойлж, баруун бүсийн экосистемд тохиромжтой байдлаар тэдгээрийг хэрэгжүүлэх техникийн тодорхойлолт, аргачлалыг боловсруулах;
 - Техникийн тодорхойлолт, аргачлалд дасан зохицох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай газрын байршил, зургийг баримтжуулан оруулж, арга хэмжээг төлөвлөх шаардлагыг тодорхойлж, ямар үр дүнд хүрэх талаар төсөөллийг оруулах;
 - Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх заавар чиглэлийг хамтад нь гаргах, сав газрын захиргаа орон нутгийн удирдлагад мэдээлэх;
 - Дээрх нарийвчлан гаргасан дасан зохицох арга хэмжээний байршлыг холбогдох аймаг, сумын газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд уялдуулан тусгах.

6. Хүрэх үр дүн

Үр дүн 1. Байгалийн нөөцийн менежментийн арга хэмжээ (Төслийн Бүрэлдэхүүн 2-ын хүрээнд гүйцэтгэх ажлууд болох булгийн эхийг хамгаалах, татмын ойжуулалт, хөв цөөрөм байгуулах, бэлчээрийн зохион байгуулалт, усны эх үүсвэр, худаг, уст цэг гаргах, ашиглах нөхцөлийг сайжруулах гэх мэт)-ийг хэрэгжүүлэх шаардлага, газар нутгийн сонголтыг Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд тодорхойлж, тухайн сав газар дахь экосистемийн онцлогт тохирсон байдлаар хэрэгжүүлэх техникийн тодорхойлолт, аргачлалыг боловсруулна.

Үр дүн 2. Хяргас нуур-Завхан голын сав газрын УННМТ-нд уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн судалгааг сав газрын хэмжээнд бүхэлд нь болон дэд сав газрын хэмжээнд хийж, нэмэлтээр тусган, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох стратеги, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг боловсруулж, УННМТ-ний төсөлд тусгана. Мөн УННМТ-г батлуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

Үр дүн 3. БОАЖС-ын 2020 оны А/42 тушаалаар батлагдсан Сав газрын менежментийн төлөвлөгөөний аргачилсан зааврын дагуу Идэр голын сав газрын УННМТ-ний хэрэгжилтийн үнэлгээг гаргаж, 2022-2030 онд хэрэгжүүлэх УННМТ-г уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох стратеги, эрсдэлийн менежменттэй уялдуулан шинээр боловсруулж батлуулсан байна.

Үр дүн 4. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгаанд үндэслэн усны нөөцөд үзүүлэх нөлөөллийг тооцож, дасан зохицох төлөвлөлт хийх чадавхыг Сав газрын захиргаадад бүрдүүлсэн байна. Хяргас нуур-Завхан голын СГЗ болон Завхан аймгийн Цаг уур орчны шинжилгээний газарт нийт төсөвт өртгийн 25-аас доошгүй хувьтай тэнцэх хэмжээний төсвөөр мониторингийн багаж худалдан авч өгнө.

7. Бүтээгдэхүүн

Зөвлөх баг нь дараах бүтээгдэхүүнийг захиалагч талд хүлээлгэн өгнө. Үүнд:

Бүтээгдэхүүн 1: Эхлэлийн тайлан

- Ажлын дэлгэрэнгүй төлөвлөгөө, ажлын явцад хийгдэх үйл ажиллагааны хуваарь, эхлүүлсэн ажлын талаар тойм гаргаж төсөл хэрэгжүүлэх нэгжид танилцуулах, тайлагнана;
- Сав газруудад одоо хэрэгжиж буй УННМТ-нд уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэл, эмзэг байдал, дасан зохицох арга хэмжээг төлөвлөсөн эсэхэд дүн шинжилгээ хийж, сав газруудын УННМТ-нд уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэл, эмзэг байдлыг тооцон уялдуулах аргачлалыг танилцуулна;
- Эрсдэлийг даван туулах, дасан зохицох онцлогуудтай уялдуулах арга аргачлал, төлөвлөгөөг танилцуулна.

Бүтээгдэхүүн 2: Явцын тайлан (санхүүжүүлэгч талын загвараар)

Бүтээгдэхүүн 3: Идэр гол, Хяргас нуур-Завхан голын сав газарт Завхан аймгийн нутаг дэвсгэрт хамаарах хэсэгт төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх дасан зохицох арга хэмжээний байршлыг тогтоож, аргачлалыг санал болгосон тайлан.

Бүтээгдэхүүн 4: Идэр голын сав газрын УННМТ-ний төсөл. Хяргас нуур-Завхан голын сав газруудын УННМТ-нд нэмэлтээр тусгах уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн судалгааны үр дүн, дасан зохицох стратеги, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөг тусгасан үр дүнгийн дэлгэрэнгүй тайлан. Үүнд:

- УННМТ-нд уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэлийн менежмент, дасан зохицох онцлог, жендерийн чиглэлээр орхигдуулсан асуудлыг тусгаж нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал;

- Газарзүйн мэдээллийн систем (GIS) ашиглан тухайн сав газруудын онцлогийг харуулсан сэдэвчилсэн зургууд (файлаар) ;
- Дасан зохицох үйл ажиллагааны төлөвлөлт, орон нутгийн байгууллага, нутгийн иргэдийн үүрэг оролцоог тодорхой болгох.

Бүтээгдэхүүн 5: Ажлын үр дүнг холбогдох талуудад танилцуулах хэлэлцүүлэг, хурал зохион байгуулах болон хурлын тэмдэглэл (жендерийн тэгш оролцоог хангах үүднээс оролцогчдын бүртгэлийг хүйсээр ангилсан байх, оролцооны зарчмыг баримтлах)

Бүтээгдэхүүн 6: Тайлан-илтгэлийн товч хураангуй сав газар бүрээр англи, монгол хэл дээр байна.

Бүтээгдэхүүн 7: Зөвлөх багийн ажлын хүрээнд хийгдсэн тооцоо, судалгааны анхдагч болон суурь мэдээллүүд, түүний тайлбар томъёог (цаасан болон файл хэлбэрээр)

Бүтээгдэхүүн 8: Зөвлөх үйлчилгээний ажлыг хүрээнд хийж гүйцэтгэсэн бүхий л ажлын дэлгэрэнгүй тайлан, тайлангийн товч хураангуй болон танилцуулгууд. Нэгдсэн тайлан нь англи, монгол хэл дээр байна.

8. Ажил гүйцэтгэх хугацаа

Ажил гүйцэтгэгч нь гэрээ байгуулагдсан өдрөөс хойш нийт есөн (9) сарын хугацаанд багтаан тус ажлыг хийж гүйцэтгэнэ. Үүнд УННМТ-ний төслийг хэлэлцүүлэх, батлуулах хугацаа ороогүй болно.

9. Санхүүжилт

Тус гэрээт ажлыг гүйцэтгэгчийн ажлын хөлсний нийт төсөвт өртөг нь **150,000,000** (нэг зуун тавин сая) төгрөг байх ба төсөвт өртгийн 25 хувийг Хяргас нуур-Завхан голын сав газрын захиргаа, Завхан аймгийн ЦУОШГ-ыг чадавхжуулахад зарцуулна.

10. Төлбөрийн нөхцөл

Дараах төлбөрийн нөхцөлийг баримтална. Үүнд:

- Эхний төлбөр болох 30%-г талууд гэрээг гарын үсгээр албажуулж, ажлын дэлгэрэнгүй төлөвлөгөөг хүргүүлсэн нөхцөлд хийнэ.
- Дараагийн төлбөр болох 30%-ийг явцын тайлан болон Бүтээгдэхүүн 3-ыг ирүүлсэн нөхцөлд хийнэ.
- Үлдэгдэл төлбөр болох 40%-ийг Бүтээгдэхүүн 4-8 дахь хэсэгт заагдсан хүрэх үр дүн, эцсийн тайланг хүлээлгэн өгч Зөвлөх үйлчилгээг эцэслэн дүгнэсний дараа хийнэ.

Нийт төсөвт өртөгт ажил гүйцэтгэгч багийн гишүүдийн ажлын хөлс, орон нутагт ажиллах томилолтын зардал, батлагдсан сав газрын төлөвлөгөөг 300 хувь хэвлүүлэх зардал болон Сав газрын захиргаа, ЦУОШГ-ыг чадавхжуулах зардал багтсан болно.

Ажил гүйцэтгэгч нь гэрээт ажлыг гүйцэтгэхэд дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:

- Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Уур амьсгалын өөрчлөлтийн газар болон “Монгол орны хөдөөгийн иргэдийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чадамж болон эрсдэлийн менежментийг боловсронгуй болгох нь” төслийн хэрэгжүүлэх нэгжийн мэргэжил, арга зүйн зөвлөмж, шийдвэрийг удирдлага болгоно.
- Сав газрын УННМТ-г БОАЖС-ын 2020 оны А/42 тоот тушаалаар батлагдсан аргачилсан заавар, төсөл хэрэгжүүлэх нэгжтэй хэлэлцэж тохирсон Сав газруудын УННМТ-г уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэл, эмзэг байдлыг даван туулах, дасан зохицох онцлогуудтай уялдуулах арга аргачлалын дагуу боловсруулна.
- Төслийн санхүүжүүлэгч байгууллага болох Уур амьсгалын ногоон сангийн Байгаль орчин, нийгмийн бодлого (GCF Environmental and Social Policy) болон хэрэгжүүлэгч Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Хөгжлийн хөтөлбөрийн Нийгэм, байгаль орчны стандарт (UNDP Social and Environmental Standards 2021)-д заасан шаардлагын дагуу ажиллаж, Зөвлөх үйлчилгээг гүйцэтгэнэ.

- Энэ ажлын хүрээнд бүрдүүлсэн бүх мэдээлэл нь зөвхөн энэхүү Зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаврын гүйцэтгэлд ашиглагдах бөгөөд ажлын даалгаврыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой оюуны өмчийн бүх эрхийг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, “Монгол орны хөдөөгийн иргэдийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чадамж болон эрсдэлийн менежментийг боловсронгуй болгох нь” төсөл хэрэгжүүлэх нэгжид шилжүүлнэ.
- Энэхүү даалгаврыг гүйцэтгэхэд ашигласан мэдээлэл, материал, холбогдох баримт бичгийг Захиалагчийн зөвшөөрөлгүйгээр гуравдагч этгээдэд нээлттэй өгөхийг хориглоно.
- Тус ажилд холбогдох талууд, олон улсын төсөл, хөтөлбөрийн нэгжүүдийн харилцан уялдааг хангаж ажиллах зэрэг болно.

11. Зөвлөх багт тавигдах шаардлага

Энэ зөвлөх үйлчилгээний ажлыг байгаль орчин, усны салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг хуулийн этгээд болон иргэн, хуулийн этгээдтэй хамтран түншлэл хэлбэрээр оролцон гүйцэтгэж болно. Зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч нь 8-аас доошгүй гишүүнтэй байх бөгөөд багийн гишүүд усны нөөцийн нэгдсэн менежмент, уур амьсгалын өөрчлөлт, МАА-н ус хангамжийн чиглэлээр 5-аас дээш жил ажилласан, бодлогын баримт бичгийг боловсруулах ажилд оролцож байсан туршлагатай байна. Зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх баг нь дараах шаардлага хангасан байна. Үүнд:

Зөвлөх багийн ахлагч

Байгаль орчин, усны чиглэлээр мэргэжил эзэмшсэн байх, уур амьсгалын өөрчлөлт, усны нөөцийн судалгаа, сав газрын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах гэх мэт чиглэлээр судалгаа хийж байсан туршлагатай байна. Эрдмийн зэрэгтэй бол давуу тал болно.

Багийн гишүүд

- Усны инженер (мэргэжил давхцахгүй гидрологи, гидрогеологи, гидротехникийн инженерийн аль нэгийг) эзэмшсэн, магистр ба түүнээс дээш зэрэгтэй 2 зөвлөх;
- Цаг уурч, уур амьсгалын чиглэлээр магистр эсвэл түүнтэй адилтгах 1 зөвлөх;
- Хөрс судлал, газарзүй, биологийн чиглэлээр магистр ба түүнээс дээш зэрэгтэй 1 зөвлөх;
- Ой судлал, экологи, ойн инженерийн чиглэлээр магистр ба түүнээс дээш зэрэгтэй 1 зөвлөх;
- Социологи, нийгмийн шинжлэх ухаан, нийгэм судлал, олон нийтийн бодлогын чиглэлээр магистр болон түүнээс дээш зэрэгтэй 1 зөвлөх;
- ХАА/МАА-н бодлого, төлөвлөлтийн чиглэлээр дээд боловсрол эзэмшсэн, магистр ба түүнээс дээш зэрэг хамгаалсан 1-2 зөвлөх.

ХЯНАСАН

БОАЖЯ-ны Уур амьсгалын өөрчлөлтийн газрын дарга, Төслийн захирал
НҮБХХ-ийн Хөтөлбөрийн шинжээч

Төслийн зохицуулагч

БОЛОВСРУУЛСАН

Төслийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд зохицсон төлөвлөлтийн техникийн мэргэжилтэн

Ш. Цэрэндулам

Х.Хишигжаргал

Ю.Баяржаргал

Б.Саранцэцэг

АЖЛЫН ДААЛГАВРЫН ХАВСРАЛТ

Багц 2. “Завхан аймгийн газар нутагт буй 2 сав газрын менежментийн төлөвлөгөөг уур амьсгалын өөрчлөлт, эрсдэл, эмзэг байдалтай уялдуулан шинэчлэх/шинэчлэн боловсруулж батлуулах” зөвлөх үйлчилгээ

Төсөвт өртгийн 25 хувиар (37,5 сая орчим) Завхан аймгийн ЦУОШГ болон Хяргас нуур-Завхан голын СГЗ-нд дараах багажийг худалдан авч өгнө. Үүнд:

Д/д	Багажийн нэр	Хүлээлгэн өгөх байгууллага	Техникийн тодорхойлолт	Зах зээлийн үнэ, төг	Загвар жишээ	Хэрэгцээ шаардлага, хүрэх үр дүн
1	Резинин завь	Завхан ЦУОШГ	4 хүний суудалтай, 2 сэлүүртэй, урт нь 3,4 м, материал PVC, мотор суурилуулах боломжтой бах үйлдвэрлэсэн улс, компани, маркийн хувьд ялгаагүй, ихэнхдээ БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн байдаг.	2,6 сая төг		Урсгалын хурд болон усан огтлолын талбай, нуурын гүн, дээжлэлт зэрэг хэмжилт судалгаанд хэрэглэнэ.
2	Мяндсан тороос-150 м Model No.YO62		Диаметр 10-15 мм, Хийсэн материал: Polyester Double	1,5 сая төг		Ус судлалын харуулын чиглэлд голын хоёр эрэгт татаж урсгалын хурд, усан огтлолын талбай хэмжих болон хээрийн хэмжилт судалгаанд голын өргөн, урсгалын хурд хэмжих, завь тогтоох зэрэгт хэрэглэнэ

3	Урсгалын хурд, өнгөрөлт хэмжигч DOF6000-W		<p>- Сэнсний диаметр 11-12 см, Хэмжлийн хязгаар: 0.05-8.0 м/sec, 3 м туйвантай (1-1.5 м бүхий 2-3 залгадаг), Урсгалын хурд дэлгэц дээр шууд гардаг байх хэмжинэ.</p> <p>-Гүний хэмжээс нь 0-10 м</p>	5,5 сая төг		<p>Гадаргын усны урсгалын хурд болон өнгөрөлтийг хэмжсэнээр цаашид судалгаа шинжилгээ хийх нөхцөл бүрдэж усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах боломжтой болно.</p>
4	Мөсний өрөм Eskimo Shark Z71	Хяргас нуур-Завхан голын СГЗ	<p>-Хөдөлгүүр нь хүйтэн цаг агаарт тохирсон</p> <p>-Хөдөлгүүрийн эргэлт 9000 эрг/мин</p> <p>-Шилжилт -71,0 сс</p> <p>-Арааны харьцаа 25:1</p> <p>-Диаметр 10</p> <p>-Жин 34 фунт</p>	700,000 төг		<p>Голуудын мөсний зузааныг тооцоолж олон жилийн дата мэдээлэлтэй болж орон нутгийн шийдвэр гаргагчдыг мэргэжлийн зөвлөмжөөр хангаж, бодлогын баримт бичиг боловсруулахад суурь мэдээлэл бүрдүүлнэ.</p>
5	Газар доорх усны цооногийн хяналтын дуран IEANDS-Borehole cameras		<p>12 инч дэлгэц, 360 градус эргэдэг, AC220C, 76 м диаметртэй, кабелийн урт 100м, харах өнцөг нь доошоо а хажуу тийш, 32GB USB, гэрэл нь тохируулах боломжтой</p>	5,5 сая төг		<p>Сав газрын хэмжээнд байгаа бүрэн автомат болон хагас автомат цооногт эвдрэл гэмтэл гарах бүрд уг дурангаар дурандаж гэмтлийг тодорхойлж засвар үйлчилгээг хийх нөхцөл бүрдэнэ.</p>

6	Усны чанарын гар багаж (Temp, EC, pH хэмжих)		<p>- Нарийвчлал Temp: 0.1°C Хэмжлийн хязгаар: 0-50° C PC холболт : RS232 Тэжээлийн хүчдэл : 4 x 1.5V AA Баттерей</p>	2,5 сая төг		<p>Усан орчин, усны температур, Эрдсэжилт, цахилгаан дамжуулах чанар гэсэн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж усны мэдээллийн дэд санд бүртгэлтэй байгаа уст цэгийн хоосон мэдээллийг шинэчлэн оруулах, судалгаа шинжилгээ мониторинг явуулах, тухайн орон нутагт томилолтоор ажиллах хугацаанд очсон уст цэгүүдийн химийн найрлагыг тодорхойлж ард иргэдийг мэдээллээр хангаж ажиллах нөхцөл бүрдэнэ.</p>
7	Урсгалын хурд, өнгөрөлт хэмжигч DOF6000-W		<p>- Сэнсний диаметр 11-12 см, Хэмжлийн хязгаар: 0.05-8.0 м/sec, 3 м туйвантай (1-1.5 м бүхий 2-3 залгадаг), Урсгалын хурд дэлгэц дээр шууд гардаг байх хэмжинэ. -Гүний хэмжээс нь 0-10 м</p>	5,5 сая төг		<p>Гадаргын усны урсгалын хурд болон өнгөрөлтийг хэмжсэнээр цаашид судалгаа шинжилгээ хийх нөхцөл бүрдэж усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах боломжтой болно.</p>

8	Дрон DJI Mavic 3 Fly More Combo		-Тасралтгүй 46 минут нисэх хүчин чадалтай -15 км радиусд ажиллах хүчин чадалтай -Бүх чиглэлдээ саад мэдрэгчтэй	8 сая төг		Үерийн халилт, үерт авсан нутаг дэвсгэрийн зураглал, хяналт, жижиг, гол сайр, нуурын дүрс зүйн үндсэн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох зэрэглон усны тоо бүртгэлийг зохион байгуулахад хээрийн судалгааны ажилд хэрэглэж очиж чадахгүй газруудын зураг, солбицлыг тодорхойлсноор шатахуун, томилолт, цаг хугацаа хэмнэгдэнэ. Мөн уул уурхайн хяналт шалгалт, биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хянахад хэрэглэж ажлын үр дүнг сайжруулна.
	Нийт төсөв			31,8 сая төг		

НЭГТГЭСЭН

Төслийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд зохицсон төлөвлөлтийн техникийн мэргэжилтэн

Б.Саранцэцэг